

СЛОВОТВІРНІ ТИПИ МІКРОТОПОНІМІВ ЧЕРКАЩИНИ

У статті проаналізовано 8 словотвірних типів мікротопонімів Черкащини в межах суфіксального способу словотвору. Виокремлено словотвірні моделі кожного словотвірного типу за семантикою мотиватора. Найпродуктивнішим є словотвірний тип з суфіксом *-івк(а)*: він репрезентований десятима словотвірними моделями. Деяко меншим ступенем активності позначений словотвірний тип з суфіксами *-ов, -ев*: він охоплює шість словотвірних моделей, з суфіксом *-ин(-ін, -ін)* – п'ять. Непродуктивними є словотвірні типи з суфіксами *-ач (-еч, -ич)* та *-ник*: кожен тип представлений однією моделлю.

Ключові слова: мікротопонім, онім, апелятив, дериват, словотвірний тип, словотвірна модель, мотиватор.

Постановка проблеми. Мікротопоніми становлять особливий і досить помітний пласт пропріальної лексики кожної національної мови. Як номінанти фрагментів реального світу, зв'язку людини з довкіллям, вони є одним із невичерпних джерел вивчення мови, суспільно-історичних особливостей розвитку певного регіону. На жаль, значна частина мікротопонімів назавжди зникає з пам'яті місцевих жителів, що, звичайно, можна пояснити насамперед несвоєчасним записом інформації про найменування від старожителів. Чимало пропріативів упродовж історичного розвитку втрачено ще й тому, що зникають об'єкти – носії власного імені. Тому наразі існує нагальна проблема у вивченні й дослідженні назв дрібних географічних об'єктів, створених не лише природою, а й людиною, з метою збереження історичної пам'яті про відповідні найменування. Вивчення місцевої топоніміки під кутом зору етнолінгвістики дасть змогу виявити важливі факти і явища в процесі онімної номінації, лексико-семантичну базу й структурно-словотвірну будову досліджуваних одиниць, що, у свою чергу, сприятиме розвитку культурної спадщини історичного надбання народу та поглибленню деяких теоретичних засад національної ономастики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічною основою сучасної ономастики в царині топоніміки становлять дослідження П. П. Чучки, Г. Л. Аркушина, Д. Г. Бучка, С. О. Вербич, І. М. Железняк, Ю. О. Карпенка, О. П. Карпенко, Є. О. Отіна, Т. О. Гаврилової, С. Є. Панцьо, А. М. Поповського та інших. Сьогодні мікротопоніми окремих регіонів досліджують такі вчені: Р. О. Ляшенко аналізує основні умови формування мікротопонімів Кіровоградщини, подає їхній статус, називає основні функції, серед яких значну увагу приділяє номінативній, інформативній, художньо-естетичній, ідеологічній, меморіальній та оцінній [8]. Об'єктом дослідження Н. І. Лісняк стали топоніми Західного Поділля [7], а мікротопоніми Підгір'я студіювала О. І. Михальчук [9]. І. Г. Чеховський досліджує ці одиниці в історичному аспекті [13]. Мікротопоніми басейну річки Уж на матеріалі українських говірок Закарпаття вивчає В. Ф. Баньої [1], а півночі Львівської області – О. І. Проць [10], мікротопоніми Ямпільщини – Р. Білінська [3]. Діахронічний аспект мікротопоніма *Греків ліс* досліджує О. Василик [4]. Деякі географічні найменування Черкаського краю були об'єктом глибоких наукових студій ономастів (І. М. Железняк, В. В. Лободи, М. М. Щербини, І. С. Гонци, М. Янка, В. Шамрая, Т. О. Гаврилової, З. М. Денисенко та інших), але в основному увага зверталася на діалектологічний аспект дослідження мікротопонімів, тобто представлення місцевої говірки й мікротопоніма як атрибута усного мовлення, що супроводжує пропріатив, або ж ономастичний аспект представлений фіксацією власної назви з поданням її народної етимології. Проте словотвірний потенціал мікротопонімів Черкащини, які до 2010 року не були зафіксовані лексикографічними джерелами, зовсім не досліджено. З огляду на це, мета нашої розвідки – репрезентувати найпродуктивніші словотвірні типи мікротопонімів, уміщених у «Словнику мікротопонімів Черкащини» (Укладачі: Т. О. Гаврилова, З. М. Денисенко. – Черкаси, 2010, – 494 с.), та виокремити їхні словотвірні моделі на основі семантики мотиватора деривата. Зазначене джерело являє собою регіональний словник, обмежений Черкащиною, тобто регіоном, який охоплює значну частину середньонадніпрянських говірок, деякі говірки подільсько-середньонадніпрянського порубіжжя й окремі перехідні середньонадніпрянсько-степові говірки. У словнику вміщено ономастичний фактаж, дібраний з уст найтипівіших носіїв говірок, через анкетування із залученням студентів, учителів місцевих шкіл, викладачів університету; у ньому представлено 3525 мікротопонімів 182 населених пунктів Черкаської області. До мікротопонімів укладачі зараховують індивідуальні найменування найширшого кола місцевих об'єктів фізичної географії, а також власні назви невеликих населених пунктів та їхніх частин. Оскільки мікротопонімія – живий пласт ономастики, то в словнику зафіксовано й мезоніми, тобто найменування, які перебувають у стані переходу від апелятива до пропріатива, оскільки їхня питома вага в складі місцевих топонімів, на думку авторів словника, досить значна [11, 3]. Тому наукове опрацювання мікротопонімичного фактажу на будь-якому лінгвістичному рівні є, без сумніву, актуальною проблемою мовознавства, оскільки нерідко власні назви зберігають раритетні назви говірок.

Виклад основного матеріалу. Дослідження топонімичного ландшафту не виключає вивчення окремо взятої назви, але вимагає врахування тих зв'язків, у яких перебуває кожна назва як складовий

елемент природно-топонімичного комплексу. Найважливішими з них є: 1) зв'язок між географічними об'єктами та їхнім вербальним вираженням; 2) зв'язки між природними елементами всередині природно-територіального комплексу; 3) взаємозв'язки всередині топонімичного ландшафту (між апелятивами та антропонімами; між народною географічною термінологією та топонімією; між загальними та одиничними поняттями тощо); 4) взаємовплив топонімичних систем різних епох та ін.

За робоче визначення словотвірного типу взято таке: це основна одиниця класифікації похідних слів; це модель похідних слів (дериватів), що належать до однієї частини мови й мають такі ознаки: 1) походять від слів однієї частини мови; 2) мають спільний спосіб словотвору; 3) мають спільне словотвірне значення; 4) тотожний словотворчий формант [2, 14].

Під словотвірною моделлю слід розуміти схеми похідних слів з урахуванням при цьому типу твірних основ і словотворчих засобів і формування в результаті їх взаємодії узагальненої семантики однотипних слів.

Значний обсяг проаналізованого фактичного матеріалу дав підстави для виокремлення словотвірних типів мікротопонімів лише в межах суфіксального способу словотвору. Тому предметом дослідження є лише словотвірні типи мікротопонімів, утворених за допомогою суфікса.

У процесі аналізу виокремлено такі словотвірні типи аналізованих онімів:

1. Словотвірний тип із суфіксом *-івк(а)*, він представлений трьома підтипами: 1) деривати, мотивовані іменниками-власними назвами; 2) деривати, мотивовані іменниками-апелятивами; 3) деривати, мотивовані прикметниками. У межах першого підтипу виокремлено такі словотвірні моделі (далі М):

М1 – деривати, мотивовані іменем чоловіка: *Антонівка* (с., Шп.), *Вереміївка* (с., Чорн.), *Геронимівка* (с., Черк.), *Костянтинівка* (с., См.), *Олександрівка* (с., Зв.), *Семенівка* (с., Лис.). В основі номінації, як правило, лежить ім'я засновника села, хутора, кутка або ж першого поселенця, інколи топонім перейменовувався з певних ідеологічних причин. Так, наприклад, назва села *Антонівка* – походить від імені його засновника – козака Антонія, який побудував там свою хату [11, 13]; *Вереміївка* – від імені козацького сотника Веремія, який, кажуть, заснував село. А за іншою версією, село названо на честь Єремії Вишневецького, тобто топонім утворений з певними фонетичними видозмінами [11, 67]; *Геронимівка* – назву пов'язують з ім'ям черкаського старости князя Ієроніма Сангушка, тобто топонім утворений з певними фонетичними видозмінами. Спершу це було невелике поселення неподалік села Руської Поляни. Називалось воно Полянка Маленька. З часом поселення перейменоване на Геронимівку [11, 88]; *Костянтинівка* – від імені першого непокірного кріпосного – Костянтина [11, 210]; *Олександрівка* – від імені пана Олександра [11, 203]; *Семенівка* – за переказами, назва походить від імені Семена Палія, який недалеко від сучасного поселення розбив вороже військо [11, 367].

М2 – деривати, мотивовані іменем жінки: *Христинівка*, *Мар'янівка* (с., Шп.), *Катеринівка* (с., Гор.), *Оленівка* – куток (с. Мліїв, Гор.). Так, напр.: *Катеринівка* – поле в селі Буда-Орловецька Городищенського району. Має таку назву, тому що там, за переказами, була економія графині Катерини Балашової [11, 176]; *Оленівка* – куток (с. Мліїв, Гор.). За переказами старожилів, цю частину села колись назвав Федір Смирненко на честь коханої дівчини Олени [11, 303].

М3 – деривати, мотивовані прізвищем засновника: *Ашанівка* (с., Др.) – від прізвища наглядача маєностей Миколи Ашаніна, *Литвинівка* (с., Жаш.) – за прізвищем першого поселенця Литвина, *Пугачівка* (с., Жаш.) – засноване поміщиком Пугачем, *Морозівка* – куток. (с. Журавка, Шп.) – живе багато людей з прізвищем Мороз.

М4 – похідні утворення, мотивовані прізвищем: *Гресівка* – вулиця (с. Матусів, Шп.) – першим поселенцем був чоловік на прізвище Гресь, тому що вирощував гречку [11, 101], *Гарбузівка* – куток (с. Вереміївка, Чорн.) – за прізвищем куркуля Гарбуза [11, 86], *Раківка* – куток (с. Суботів, Чиг.) – від прізвища сім'ї, яка жила на цьому кутку, тому що її члени були повільними [11, 348].

Другий підтип представлений такими моделями:

М1 – деривати, мотивовані фітонімами. Семантика мотиватора є різноплановою, це: а) назви дерев: *Березівка*, *Липаївка*, *Дубівка*, *Дубіївка*, *Вербівка*, *Соснівка*, *Грушківка*, *Яблунівка*; б) назви кущів: *Калинівка*, *Бузівка*; в) назви злакових: *Гречківка*; г) назви городніх рослин: *Цибулівка*; д) назви бур'янів: *Реп'яхівка*, *Будяківка*, *Бур'янівка*.

М2 – деривати, мотиватором яких є назви тваринного світу. Ця семантична група охоплює: а) назви риб: *Ляцківка*; б) назви птахів: *Солов'ївка*, *Качурівка*, *Лебедівка*; в) назви диких і свійських тварин: *Вовківка*, *Бугайка*; г) назви комах: *Комарівка*.

М3 – деривати, утворені від назв осіб за соціальним станом, професією, родом діяльності, чином, посадою: *Багачівка*, *Босівка*, *Писарівка*, *Бондарівка*, *Мельниківка*, *Гончарівка*, *Ковалівка*, *Офіцерівка*, *Ротмистрівка*, *Попівка*.

М4 представлена похідними одиницями, мотиватором яких є назви поселень та рельєфу місцевості: *Кучківка* (с. Лис.), *Скелівка* (с. Чиг.).

М5 репрезентують деривати з мотиватором на позначення утворень під впливом фізичних чинників: *Мозолівка* – вулиця (с. Мліїв, Гор.). «До війни там була дуже погана дорога, у дощ було ни те що пройти, ни проїхати, скільки було багнуки. Люди, які їхали кіньми чи волами, змушені були тягти підводи. Поки було пройдуть цю ділянку, то мозолів понатирають» [11, 265].

Третій підтип представлений однією моделлю з похідними одиницями, мотивованими різними ознаками (розміром мікротопоніма): *Куцурівка* – куток (с. Москаленки (затоплена), Чорн.). «Куток дуже маленький, куценький був» [11, 225].

2. Словотвірний тип з суфіксом *-ин (-ін, -їн)*, він представлений такими моделями:

М1 – деривати з мотиватором-андронімом: *Карпин* – яр (с. Смільчинці, Лис.). За переказами, там була земля селянина Карпа [30, 175]; *Хомина* – гора (с. Мліїв, Гор.). З уст місцевих жителів відомо, що на цьому місці, на горі, жив багатий хазяїн Хома [11, 429]; *Федине* – поле (с. Богодухівка, Чорн.) За переказами, колись це поле належало заможному селянинові Федю [11, 421]; *Яремине* – куток (с. Хмільна, Кан.). За переказами, тут жив чоловік, який мав ім'я Ярема [11, 472].

М2 – деривати з мотиватором-прізвищем: *Куничина* – лука (с. Домантове, Зол.). Має таку назву, тому що поблизу колись жили люди з прізвищем Куниця [11, 222]; *Дядюрина* – гора (с. Мліїв, Гор.) Колись ця земля належала чоловікові з прізвищем Дядюра [11, 131].

М3 представляють деривати з мотиватором-патронімом: *Мотрине* – поле (с. Водяне, Шп.). Має таку назву, тому що знаходиться найближче до хати жительки Мотрі [11, 271]; *Марієне* – поле (с. Сигнаївка, Шп). Зі слів місцевих жителів відомо, що поле належить селянці Марії [11, 254]; *Лідин* – став (с. Зелена Діброва, Гор.). Має таку назву, тому що біля нього знаходиться хата сільського лікаря Лідії Майбороди [11, 239]; *Ольжине* – поле (с. Моринці, Зв.). За легендою, на цьому полі чоловік убив жінку, а її звали Ольгою [11, 303].

М4 представлена похідними утвореннями, мотивованими прізвищем:

Лоліне – поле (с. Великі Канівці, Чорн.). Власник цього поля, фермер Романенко, має сільське прізвище Лола [11, 242]; *Квоччине* – урочище (с. Лубенці, Кам.). Назва походить від прізвища чоловіка, який там переховувався [11, 177]; *Кицине* – ліс (с. Моринці, Зв.). Там колись жив дід, якого прозвали Киця [11, 180]; *Тарапачина* – ліс (с. Суботів, Чиг.). Має таку назву, тому що не далеко від лісу жив чоловік, якого всі дражнили Тарапакою, то й так і ліс стали називати Тарапачин [11, 401].

М5 представлена похідними одиницями, мотивованими назвами тварин, птахів: *Крячине* – куток (с. Мошни, Черк.). «Там було велике озеро, де плавало багато крячок» [11, 221]; *Куряча* – гора (с. Хмільна, Кан.). «На ці горі був колись колгоспний курятник; були там і загороди, щоб курі гуляли; зараз і помину про його нима, а гора так і називається Куряча» [11, 224].

Усі деривати з суфіксом *-ин (-ін, -їн)* мотивовані назвами істот, оскільки основне значення афікса – позначати присвійність, належність особі чи тварині.

3. Словотвірний тип з суфіксами *-ов, -ев*, він представлений двома підтипами:

- 1) мікротопоніми, похідні від онімів;
- 2) мікротопоніми, похідні від апелятивів.

У межах першого підтипу виокремлено три моделі:

М1: деривати з мотиватором-андронімом – *Михайлове, Несторове, Петрове, Семенове, Оверкове*.

М2: деривати, мотивовані прізвищем: *Боровикове* – село (Зв.). Згідно з переказами, село було засноване братами Андрієм та Семеном Боровиками, переселенцями із Черкаського бору, звідного поселення й отримало своє первісне наймення – хутір Боровиків, яка вже потім, коли хутір став селом, трансформувалася в сучасну назву – Боровикове [11, 50]; *Воротилове* – став (м. Городище). Земля, на якій ставок, належала господареві, який мав прізвище Воротило [11, 82]; *Донцева* – гора (с. Хлестунівка, Гор.). Колись ця земля належала заможному селянинові, який мав прізвище Донець [11, 123], *Жукова* – гора (с. Головкивка, Чиг.), *Хаблове* – урочище (с. В'язівка, Гор.). Хабло було прізвище козака, якому належала ця земля [11, 423]; *Похващова* – копанка (селищі Маньківка). Хазяїн, який її колись викопав був Володимир Похващов [11, 341].

М3 – деривати, мотивовані прізвищем: *Рудуманове* – долина (с. Самгородок, См.). Ця долина в лісі, де колись жив чоловік на прізвище Рудуман зі своєю родиною [30, 356].

Другий підтип представлений теж трьома моделями:

М1 репрезентують одиниці, мотивовані флоронайменуваннями. У семантичному плані мотиватор позначає: а) назви дерев: *Яблуневий* – сад (с. Копіювате, Кан.), *Сосновий* – ліс (с. Піщана, Зол.), *Липове* – яр (с. Полствин, Кан.), *Акацієва* – лісосмуга (біля с. Дубіївка, Черк.). Так, регіон представляють назви таких вулиць: *Вишнева* (с. Дубіївка, Черк.), *Кленова* (с. Худяки, Черк.), *Дубова* (с. Дубіївка, Черк.); інші

мікротопоніми: *Вербова* – кладка (с. Бирлівка, Драб.), *Грушове* – урочище (с. Хмільна, Кан.), *Грабове* – поле (с. Студенець, Кан.), *Оріхове* – озеро (с. Домантове, Зол.); *Глодове* – яр (с. Полствин, Кан.); б) назви кущів: *Лозове* – поле (с. Хрущівка, Зол.), *Терновий* – чагарник (с. Студенець, Кан.); в) назви трав'янистих рослин: *Ковиловий* – схил гори (м. Чигирин), *Барвінкова* – гора (с. Велика Бурімка, Чорн.), *Маковий* – пагорб (с. Стецівка, Зв.).

M2 представлена топонімами, мотиватором яких є назви тваринного світу: а) назви птахів: *Снігоровий* – яр (с. Івківці, Чиг.), *Горобцевий* – ліс (с. Петропавлівка, Гор.); б) назви диких тварин: *Бурсюків* – яр (с. Москаленки, Чорн.); в) назви риб: *Коропове* – озеро (с. Домантове, Зол.).

M3 репрезентує мікротопоніми, утворені від назв осіб за родом діяльності, військовим званням, професією, родинними стосунками: *Конюхів* – яр (с. Тіньки, Чиг.), *Матросів* – яр (с. Мліїв, Гор.), *Матросова* – вулиця (с. Руська Поляна, Черк.), *Геологів* – вулиця (с. Леськи, Черк.), *Хіміків* – парк (м. Черкаси), *Матусів* – (с., Шп.), *Матусове* – водойма (с. Руська Поляна, Черк.).

4. Словотвірний тип з суфіксом *-івцин(а)/-овцин(а)*. Він представлений дериватами відантропонімічного походження й охоплює такі моделі:

M1 – мотиватором є андронім: *Макарівщина* – куток (с. Нечаївка, Черк.), *Нестерівщина* – куток (с. Хмільна, Кан.), *Проконівщина* – куток (с. Свидівок, Черк.).

M2 – мотиватором є ім'я жінки (патронім): *Вірковщина* – луг (с. Піщана, Зол.), *Мотринківщина* – хутір (с. Лубенці, Кам.).

M3 – мотиватором є прізвище: *Зуївщина* – лука (с. Домантове, Зол.), *Бреусівщина* – куток (с. Великі Канівці, Чорн.), *Котівщина* – урочище (с. Буда-Орловецька, Гор.), *Кабанівщина* – куток (с. Костянтинівка См.).

M4 представлена похідними утвореннями, мотивованими прізвиськом: *Путалівщина* – куток (с. Журавка, Гор.).

5. Словотвірний тип з суфіксом *-ськ*. Він представлений двома підтипами: перший мотивований онімами, другий – апелятивами. У межах першого виокремлено такі моделі:

M1 представлена мікротопонімами, мотивованими андронімом: *Аврамівський* – став (м. Монастирище), *Кириківська* – вулиця (с. Воронинці, Чорн.), *Олександрівська* – вулиця (м. Сміла), *Кирилівська* – копанка (с. Хвильово-Сорочин, Зол.), *Іванівська* – гребля (с. Білозір'я, Черк.).

M2 представлена дериватами, мотивованими ім'ям жінки (патронім): *Дар'ївський* – ліс (м. Шпола). Старожили розповідають, що колись давно в цьому лісі був масток, який належав Дар'ї Лопухіній, тому і називали ліс Дар'ївським [11, 109].

M3 репрезентує мікротопоніми, похідні від прізвища. Назва закріпилася або за великою кількістю людей з відповідним прізвиськом, що проживали на частині території, або за прізвиськом власника відповідних земель: *Босівська* – вулиця (с. Студенець, Кан.). Має таку назву, тому що на ній колись багато жило людей на прізвище Босенко [11, 51]; *Борцівський* – город (с. Самгородок, См.) названий за прізвиськом людей, які ними користуються, тому що його займають люди на прізвище Борщ [11, 51]; *Дроківське* – урочище (с. Домантове, Зол.). Назва походить від прізвища господаря Дрок [11, 125]; *Кльобасівська* – вулиця (с. Маньківка). Назва походить від прізвища людей, яких багато жило на цій вулиці [11, 182].

M4 представлена похідними утвореннями, мотивованими прізвиськами: *Геджерський* – яр (с. Суботів, Чиг.), *Груївський* – став (с. Буда-Орловецька, Гор.), *Кавцівський* – яр (с. Топилівка, Чиг.), *Перцівська* – криниця (с. Попівка, См.). Вона має таку назву, тому що там колись жила баба, яку прозвали Перчиха, вона дуже лаялась і на про неї говорили, що гірка, як перець [11, 319]; *Кишенівське* – озеро (с. Старосілля, Гор.).

Відапелятивні утворення представлені такими моделями:

M1 репрезентує мікротопоніми, мотивовані флоронайменуваннями: назвами дерев: *Вишняківський* – базар (с. Богуславець, Зол.), *Берестовецький* – яр (м. Канів); назвами кущів: *Калинівська* – гора (с. Цвіткове, Гор.); назвами квітів: *Ромашиківське* – болото (с. Москаленки, Чорн.).

M2 представлена дериватами, мотивованими назвами тваринного світу: диких тварин: *Куницьке* – урочище (с. Полствин, Кан.), *Кабанівське* – луг (с. Домантове, Зол.); свійських тварин: *Козинське* – пасовище (с. Хвильово-Сорочин, Зол.), *Свинський* – став (с. Маньківка).

M3 репрезентує мікротопоніми, похідні від назв осіб за професією, родом занять, соціальним станом, посадою, титулом, військовим званням, духовним саном: професією: *Шоферський* – став (с. Моринці, Зв.), *Куркульські* – сади (с. Москаленки, Чорн.), *Писарська* – гребля (с. Нечаївка, Черк.), *Чумацька* – дорога (с. Івківці, Чиг.) *Крамарський* – яр (с. Суботів, Чиг.), *Рибальське* – куток (с. Домантове, Зол.), *Королівська* – криниця (м. Канів), *Солдатський* – став (с. Дмитрушки, Ум.), *Пастирське* (с., См.).

М4 представлена похідними утвореннями, мотивованими назвами рельєфу, місцевості, формою земної поверхні тощо: *Подільське* (с., Зол.), *Полянецьке* (с., Ум.), *Глинцівський* – став (с. Зелена Діброва, Гор.).

6. Словотвірний тип з суфіксом *-ник* репрезентує мікротопоніми, мотиватором яких є лише апелюючи на позначення рослинного світу. Тому цей тип представлений лише однією моделлю: *Липник* – ліс (с. Мліїв, Гор.), *Березник* – куток (с. Балаклея, См.), *Дубник* – куток (с. Нехайки, Др.).

7. Словотвірний тип з суфіксом *-яч (-еч)*, *-ич* є непродуктивним, малорепрезентабельним. Він представлений однією словотвірною моделлю, деривати якої мотивовані назвами тваринного світу: *Конячий* – острів (с. Тінки, Чиг.), *Куряча* – гора (с. Хмільна, Кан.), *Карасяче* – місце риболовлі (с. Суботів, Чиг.), *Лисиче* – ліс (с. Моринці, Зв.).

8. Словотвірний тип з суфіксом *-к* представлений двома моделями:

М1 охоплює мікротопоніми, мотиватором яких є рельєф місцевості, форма земної поверхні: *Долинка* (с., Монаст.), *Кам'янка* (м.).

М2 представлена дериватами, уживаними у формі множини, з мотиватором на позначення флоронайменувань: *Абрикоски* – лісосмуга (с. Придніпровське, Чорн.), *Ріпки* – (с. Лис.), *Акаційки* – лісосмуга (с. Маньківка) *Березки* – долина, *Шовковички* – зупинка автобуса (с. Руська Поляна, Черк.), *Дубки* – ліс (с. Маньківка), *Липки* – ліс (с. Придніпровське, Чорн.), *Топольки* – став (с. Моринці, Зв.).

Отже, словотвірний потенціал мікротопонімів Черкащини є досить потужним. Найпродуктивнішими словотвірними афіксами є суфікси *-івк(а)*, *--ов (-ев)*, *-ин (-ін, -іні)*, *-ськ*. До аналізу не були залучені мікротопоніми, утворені іншими способами словотвору, зокрема основокладанням та неморфологічними – лексико-семантичним та морфолого-синтаксичним (субстантивацією), які займають помітне місце в говірках Черкащини, та двослівні найменування. Їхній аналіз може становити перспективу подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баньої В. Ф. Мікротопонімія басейну річки Ужа (на матеріалі українських говірок Закарпаття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / В. Ф. Баньої. – Івано-Франківськ, 2009. – 23 с.
2. Безпояско О. К. Суфікс *-щик (-чик)* в сучасній українській мові / О. К. Безпояско // Культура слова. Респ. міжвід. зб. – [вип. 32]. – К., 1987. – С. 13–15.
3. Білінська Р. Мікротопонімія Ямпільщини / Р. Білінська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : філологія (мовознавство) : зб. наук. пр. / [гол. ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2012. – [вип. 16]. – С. 344–348.
4. Василик О. Мікротопонім *Греків ліс* : діхронний аспект / О. Василик // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : філологія (мовознавство) : зб. наук. пр. / [гол. ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2012. – [вип. 16]. – С. 356–359.
5. Гаврилова Т. О. Матеріали до словника мікротопонімів Черкащини / Т. О. Гаврилова // Мовознавчий вісник : зб. наук. пр. Відп. ред. Г. І. Мартинова. – Черкаси, 2008. – [вип. 7]. – С. 152–161.
6. Гаврилова Т. О. Конотативно забарвлені географічні номени (на матеріалі «Словника мікротопонімії Черкащини» / Т. О. Гаврилова, З. М. Денисенко // Мовознавчий вісник : зб. наук. пр. Відп. ред. Г. І. Мартинова. – Черкаси, 2012. – [вип. 14–15]. – С. 147–155.
7. Лісняк Н. І. Мікротопонімія Західного Поділля : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Н. І. Лісняк. – Ужгород, 2004. – 23 с.
8. Ляшенко Р. О. Мікротопонімія Кіровограда : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Р. О. Ляшенко. – Харків, 2009. – 21 с.
9. Михальчук О. І. Мікротопонімія Підгір'я : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / О. І. Михальчук. – К., 1998. – 18 с.
10. Проць О. І. Мікротопонімія півночі Львівської області : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / О. І. Проць. – Львів, 2011. – 21 с.
11. Словник мікротопонімії Черкащини / укладачі : Т. О. Гаврилова, З. М. Денисенко. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю., 2010. – 494 с.
12. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія / М. М. Торчинський. – Хмельницький : Авіст, 2008. – 550 с.
13. Чеховський І. Г. Мікротопонімія Чернівецької області в історичному аспекті (утворення на базі народної географічної термінології) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / І. Г. Чеховський. – Чернівці, 1996. – 18 с.
14. Шамрай В. М. Топоніми Кам'яниці / В. М. Шамрай // Краєзнавство Черкащини. – Черкаси, 2002. – [випуск 6].
15. Щербина М. М. Цікава топоніміка Черкащини / М. М. Щербина. – Ужгород : Карпати, 2012. – 88 с.
16. Янко М. Т. Про українську топоніміку. / М. Т. Янко // Українська мова та література в середніх школах, гімназіях, ліцєях та колегіях. – 2005. – №6. – С. 157–159.
17. Янчишина Я. Мотиваційна структура мікротопонімії Центральної Хмельниччини / Я. Янчишина // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : філологія (мовознавство) : зб. наук. пр. / [гол. ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2012. – [вип. 16]. – С. 412–416.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

вул. – вулиця, Гор. – Городищенський район, Драб. – Драбівський район, Жаш. – Жашківський район, Зв. – Звенигородський район, Зол. – Золотоніський район, к. – куток, Кан. – Канівський район, Кат. – Катеринопільський район, Корс. – Корсунь-Шевченківський район, Лис. – Лисянський район, м. – місто, Ман. – Маньківський район, Мон. – Монастирищенський район, оз. – озеро, с. – село (селище), См. – Смілянський район, Тал. – Тальнівський район, Ум. – Уманський район, х. – хутір, Христ. – Христинівський район, Черк. – Черкаський район, Чиг. – Чигиринський район, Чорн. – Чорнобаївський район, Шп. – Шполянський район.

В статье проанализированы 8 словообразовательных типов микротопонимов Черкасской области в пределах суффиксального способа словообразования. Выделены словообразовательные модели каждого словообразовательного типа по семантике мотиватора. Самым продуктивным является словообразовательный тип с суффиксом -ивк(а): он представлен десятью словообразовательными моделями. Несколько меньшей степенью активности обозначен словообразовательный тип с суффиксами -ов, -ев: он охватывает шесть словообразовательных моделей, с суффиксом -ин (-ин, -ин) – пять. Непродуктивными являются словообразовательные типы с суффиксами -ач (-еч, -ич) и -ник: каждый тип представлен одной моделью. Проанализирована семантика мотиватора производных единиц, охватывающая онимную и апеллятивную лексику.

Ключевые слова: микротопоним, оним, апеллятив, дериват, словообразовательный тип, словообразовательная модель, мотиватор.

The article analyzes 8 derivational types of microtoponyms of Cherkassy region within suffixal word-formation method. The word-formation models of each derivational type are pointed out according to the semantics of motivator. The most productive type is the derivational type with the suffix -ivk (a). It is represented by ten word-formation models. The derivational type with the suffixes -ov, -ev is less productive. It includes six word-formation models; with the suffixes -yn (-in) – five. The unproductive derivational types are the derivational types with the suffixes -ach (-ech, -ich) and -nik. Each type is represented by the one model. The article analyzes the semantics of motivator of derived units which covers onyma and appellative vocabulary.

Key words: microtoponyms, onyma, appellative, derivative, derivational type, word-formation model, motivator.